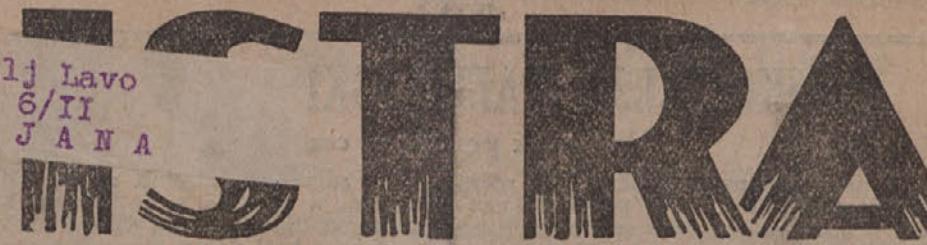

ŠESTOGA AUGUSTA
EMIGRANTSKI TABOR U
ČRNOMLJU

Dr. Čermelj Lavo
Dvorakova 6/II
L J U B L J A N A

GLASILO SAVEZA JUGOSLOVENSKIH

EMIGRANATA IZ JULIJSKE KRAJINE

TABOR U ČRNOMLJU

Sadašnje stanje našega naroda u Julijskoj Krajini i nas ovdje nema analogije u čitavoj našoj povijesti. Sam fakat da se u Jugoslaviji nalazi veliki broj emigracije iz Istre. Trsta i Gorice nije danas neka posebna pojava u svijetu pokraj tolikih političkih emigracija drugih naroda. No u životu našeg naroda to je ipak prvo pojava ovakve vrsti. Emigracija sigurno ni za jednu drugu zemlju nema toliko posljedica kao za Julijsku Krajinu. Može se nekome činiti da se naš narod danas, bez političkih, socijalnih i kulturnih prava, nalazi u vremenu koje sliči onome do kada je još kao kmet živio u feudalnim odnosima, tamo prije polovice prošloga stoljeća. Istina, ima neka sličnost, ali tek u toliko što je to bio period kada naš narod nije imao ništa kao što nema ni danas. No ni u onim feudalnim vremenima kmetova lična sloboda nije bila toliko ograničena i tako malo osigurana kao sloboda našega čovjeka u današnjoj fašističkoj Italiji. Za ono doba može se reći, da je naš narod živio u mrtilvu, ali danas kada se u Julijskoj Krajini diže spontani otpor ne može se govoriti ni o prividnom mrtilvu. Današnja stvarnost je krevanja nego što učinku bila u naš narod nije još proživiljavao časove tako dramatične borbe koja se toliko ne ispoljava, jer se odigrava ispod površine svakodnevnoga zbijanja.

Naša emigracija posmatra tu borbu postrane; ona ne može zagrabit u dogodjaje koji se zbijaju tamo preko, ali ona zato nije lišena nadje da će ishod stvari zavisiti i od ne. Priprema zato jesu akcije, koje se sprovode unutar našega Saveza. One su već do sada pokazale rezultate kakvi se mogu postići prilikama u kojima živimo. Promjene, koje su se desile od unatrag nekoliko godina do danas, vidljive su. Treba samo pomisliti na našu organizovanu snagu koja je samo vanjski izraz jedne važnije promjene, koja se desila u našoj nutrini. Tu promjenu možemo jednostavno nazvati jačanjem emigrantske svijesti.

Zborovanje, koje se u nedjelju 6. o. m. održava u Črnomlju znači će bez sumnje korak naprijed u afirmaciji i daljnjem jačanju našeg emigrantskog duha. Na taboru u Črnomlju sjetit će se sigurno mnogi naših ljudi iz političkoga podizanja našega naroda u današnjoj Julijskoj Krajini. Postoji sličnost u svrši svih ovakvih zborova neka sličnost više unutarnja nego vanjska, postoji između ovih naših zborovanja ovđe i nekadašnjih tabora, koji su se obdržavali u našoj užoj domovini sedamdesetih godina prošloga stoljeća. No mi živimo daleko od vremena, koja nam se danas pričinjuj učinak već patriarhalnih. Tabori u Šempasu, Kastvu, Bubedu, Linderu i po drugim mjestima sličili su velikim smotrama snaga naših najstarih slojeva. Na te Tabore dolazile su hiljade naroda i iz udaljenijih krajeva da čuju govornike koji su na počeku ustavnoga doba uvjeravali ljudi o njihovoj jednakopravnosti s drugima i isticali pravo na narodni jezik u školama, uredima i drugdje. Bili su to početci jednoga pokreta, koji je ulijevao pozidanje u one što su bili na čelu. Pokret je krenuo jednim pravcem i nije bilo teško vidjeti njegov daljnji razvoj. Sa sigurnošću moglo se računati na potpuni uspjeh. Uslov za to bili su: Postojala je latentna snaga pretežne mase, a postojao je i teren na kom se nacionalna borba mogla razmazati. Trebalo je u ljudstvo učijepiti poštovanje samoga sebe, svijest o vrijednosti pojedinačnoj i kolektivnoj. I tako u koliko je napredovao proces političkoga sazrijevanja u toliko su se javljali uspjesi — odmah na samom terenu.

Današnja naša zborovanja u emigraciji imaju takodjer zadatak da učvršćuju svijest kakova je nama sada potrebna i da upozoruju na dužnosti pojedinaca i čitave skupine. Sličnost dakle postoji. No svega drugoga nema. Ne samo da toga ne može biti, jer je nestalo u vremenu od pedeset — šezdeset godina, nama fali i mnogo drugo. Fali nam naša zemlja, na kojoj bismo se kretali i fale naše najstire narodne mase. Pomanjkanje direktnog kontaktu sa rodom zemljom i ljudima na njoj mora imati neka posljedice. One su se već pojavile u negativnom obliku, naročito kod onih, koji su manje izgradjeni kao emigranti. Nisu bili samo pojedinci koji su ovo malo godina naše emigracije sve se više — i oviše — assimilirali i ovašnjim prilikama. Desilo se to u priličnom broju slučajeva. Sigurno se ovdje ne radi o takovima, koji bi inače bili od osobite koristi za našu emigraciju, kada su tako brzo podlegli uplivu okoline u koju su došli. Mnogi su ovdje zapadali u vrilog svakodnevnog političkog života, i danas u svojem mjestu svačak zna koliko je to bilo stolno ili korisno. Moru se priznati da prilike same traže, da im se ljudi prilagođuju. I oni koji su slabije otpora izgubiti će se u ovašnjem životu sasvim, ali emigracija, ako neće da ima daljnjih gubitaka, mora tome nešto suprotstaviti.

Naša emigracija to čini, činila je ponešto još u počeku otkada postoji Savez i od kad se u njegovu okviru osjetilo jače gibanje. Osnivanje novih emigrantskih orga-

UPOR KMETOV V DOLINI PRI TRSTU

ŠTEVILNE ARETACIJE

Dolina, 1 avgusta 1933. Podešat občine Dolina, renegat Leskovec sedaj »cav. Leschi, ima za naš narod vse polno zasluga. Ni čuda torej, da ga ljudje tako »spoštujes« in da ga imajo »tako radi«. Pred približno 15 dnevi se je imel vršiti v Dolini tradicionalni ples, ki ga priredijo vaščani ob prilici praznika, domačega cerkvenega patrona. Ker je cav. Leschi ta ples prepovedal, se je prebivalstvo zbralo zvečer pred občinskim uradom, da protestira proti kršči te tradicionalne kmetske navade. Podešat pa se je tega zbal ter se je vsled tega zatekel v šolsko poslopje, ki so ga ljudje obkolili prepevajoč slovenske narod-

ne pesmi. Ker je cela zadeva začela postati resna, so pritekli miličniki, ki so s streli iz pušk razgnali protestirajoče vaščane. Par dni pozneje, pa so prišli na avtomobilih iz Trsta policijski agenti, ki so aretirali veliko število mož, mladeničev in žen, od katereh se jih še veliko nahaja v zaporih.

Takih dogodkov je pri nas mnogo. Ljudje so naveličani in izmučeni od neprestanega preganjanja s strani pritepenih kulturonoscev. Zato nj čuda, da ljudje neprehonomu govore o vojni, ki da mora priti v najkrajšem času, da jim prinese končno svobodo. — (Rob).

NAPADI NA NAŠA DEKLETA IN OTROKE

Reka, julija 1933 (Agis). Pred kratkim je naš list poročal o napadu na ženo, ki ga je izvršil neki vojak na polju blizu Zagorja. To ni niti prvi in niti zadnji slučaj, so pa čim dalje bolj gosti, zlasti v okolici Il. Bistrice. Lansko jesen sta napadla dva vojaka dve učiteljice, prepričana, da imata pred seboj dve domaći dekleti. Učiteljice sta se ubranili, stvar prijavili, in vojaka sta bila kaznovana. Malo kasneje je bil, tudi po vojaku, izvršen napad na neko dekle doma iz Podgorje, ki je na Gomanu nabirala maline in ki je kasneje umrla v reški bolnici. Potem je bilo napadeno neko dekle blizu Topolca, nedavno

pa na cesti, ki pelje iz Bitinj v Il. Bistrico. V začetku t. m. se je vračala Kuret Štefanija, učenka trnovskega samostana iz šole domov v Podstenje v družbi neke sovaščanke. Dekleti, ki imata komaj 12 let, sta šli po bližnjici vzdolž železniške proge in sta zapazili, da jima sledita dva vojaka. Stopilli sta hitreje in ko sta zapazili, da sta jima vojaka, kljub temu, čim dalje bližje, sta se spustili v tek. Vojaka sta jima v teku sledila, dokler nista dekleti zavili pod vaso na nek travnik in se zgubili med revjem. — Tako varnost nam nudijo močni oddelki karabinerjev, ki so nastanjeni po naših krajin!

LJEPOTA NAŠEGA KONVIKTA U PAZINU I ODGOJ NOVIH GENERACIJA

Prema jednom talijanskem izvještaju

Pazin, avgusta 1933. — Izašao je ovih dana izvještaj o pazinskom talijanskom konviku »Fabio Filzi« za godine 1931 do 1933. U tom se izvještaju govori kako je osnovan taj talijanski konvik, kojemu sada pripada i lijepta zgrada našeg hrvatskog konvikt u Pazinu. U izvještaju se govori i o toj našoj velebnoj zgradi, koju su nam Talijani jednostavno ukrali. Hrvatski konvikt predan je na uporabu talijanskem od strane talijanskih vojničkih vlasti 10. augusta 1923. U izvještaju se kaže, da je zgrada našeg konvikt monumentalna, da je podignuta na vrlo lijepom položaju, da ima vrlo lijepo rasporedjene prostorije, koje su prostrane i pune sunca i svjetla, da je upravo najpodesniji za veliki i uredan odgojni zavod.

Da je taj zavod tako lijep sigurno nije zasluga sadašnjih uzurpatora, nego našeg istarskog seljaštva, koji ga je svojim zu-

ljevima stvorio s nadom u lijepu budućnost.

Ipak je danas ta zgrada dobro došla bogatoj i velikoj Italiji. U tom se izvještaju naime kaže, da se istarska nova generacija mora tako odgajati, da po svemu osjeti veličinu Italije, ne samo po veličini njezine unutarnje kulture i latinskih duha, nego i vanjsku mora djelovati na omladinu, da i po veličanstvenosti zgrada osjeti veličinu Italije. I baš je sadašnji konvik u Pazinu (smješten u zgradu našeg, hrvatskog konvikt!) i u tom pravcu od jakog sugestivnog odgojnog utjecaja... Tako po prilici piše talijanski izvještaj. Ovo je najveći cinizam što se može zamisliti. Dječaci sinovi hrvatskog istarskog seljaka odgajat će se kao renegati u pazinskom konviktu, i taj će naš konvik biti tim dječacima prikazivan kao dio velike majke Italije. Razbojnici!

IZPREMENJENA IMENA IN NAPISI NA GROBOVIMA

Dolina, 1 avgusta 1933. Te dneve so bili vročeni dekreti o izpremembi preimkova. Tako so spremili pri nas vse Klijne v Becchi, Žerjali se imenuje Žerjali, Strani v Strani, Petaros v Pettiroso. Mavra pa so kar poplemenili, tako da se imenuje sedaj De Mauri. Renegat cav. Leschi pa se je zadnji čas spravil tudi na slovenske napise na nagrobnih spomenikih. Izdal je namreč nalog, da se morajo vsi napisi na nagrobnih spominskih pločama glasiti v bočne le u kulturni italijančini.

Ljudje se nad temi barbarskim čini zgražajo in pravijo, da v bodoče sploh ne bodo devali nikakih napisov na nagrobnim spomenike razven imen, letnic rojstva in smrti umrlih. — (Rob).

SE O IZPREMEMBAH PREIMKOV.

Senožec, 1 avgusta 1933. V Senožecu se šopiri podešat renegat Šurm, se-

daj sig. Sturmi. Tudi ta ima dosti zasluga za naše revne ljudi. Naj navedemo eno: Lepega dna pozove k sebi nekega kmeta, ter mu predloži dekret o menjaju preimka zahtevajoč, naj podpiše potrdilo o prelementu. Prizadeti je podpis odklonil, ker se je dekret tikal tudi njegovih polnoletnih otrok. Čez par dneva je dekret prejel po posti. Podpisati je moral povratnico. S tem je odredba stopila v veljavu. Nekaj dneva pozneje pa preime od občine novo brezposmembno pismo s povratnico, ki jo je revez podpisal še s starim preimkom. Ker je prekršil »zakon«, so ga obsodili na 500 lit denarne kazni. Omenjeno pismo je bilo poslano edino z namenom, da se prizadeti vjame u zanju. Tako se verno izpoljuje Mussolinijev nauk: »Andate verso il popolo.« — (Rob).

nizacija u posljednje vrijeme znači proširivanje naše emigrantske svijesti. Organizacije ustanovile su se gotovo u svim mjestima gdje imade nešto veći broj naših emigrantov. Trebat će pristupiti sada sve jačem učvršćivanju našeg emigrantskog duha. Zborovanje kao što će biti ono u Črnomlju jest najbolji način za to. Ništa drugo ne može nadomjestiti osjećaj koji se stvara kad se nadje na okupu velik broj emigranata iz Julijanske Krajine, jer je to osjećaj snage koji se javlja kod kolektivnih nastupa, a u takvim prilikama kod ličnog kontakta mnogih s mnogima i emigrantska rijecima više uspjeha. Tim putem treba i dalje ići jer iz našega čovjeka treba stvoriti jedinicu, koja će u sebi posjedovati organizirani otpor prema svim utjecajima, koji djeluju štetno po našu emigrantsku stvar.

Posao duhovnog organizovanja nije lak. Treba se tu da se tako izrazima boriti protiv svakodnevnog života, protiv svih upriva, koji bi mogli oslabiti naše redove. Mnogi su već podlegli tim utjecajima i ulonuli u ovašnje prilike zaokupljeni sami sobom u prevelikoj revnosti za vlastite interese. Ovakvi ponajviše se dobro snalaze u životu, ali našem pitanju se ne snalaze nikako jer su

izgubili a možda i odbacili onaj idejni kompas koji je potrebno imati. Nije neznatan broj niti onih koji su, što dalje to više, obuzeti skepsom, kojom uostalom običavaju opovravljati svoju neinteresiranost. Ovakvi neće ni u našim zborovanjima, kao što je ono u Črnomlju, vidjeti mnogo, zato jer se rezultat ne može pokazati odmah i u konkretnom obliku.

Ali surha zborovanja emigrantskih nije i ne može biti u tome. Rezultati bi se dođe smještia pokazivali kad bismo imali domaći teren i domaće ljudi, ali u tom slučaju mi nebismo bili ovđe i ne bismo više bili emigranti. Naši zborovi postigli su potpun uspjeh samim time, ako su duh emigracije učepili i u one, koji ga nisu mnogo imali ili su bili sasvim bez njega. Naša zborovanja samo su priprava za nešto što ima kasnije doći. To znači, da su ona sada uperena protiv svih skeptika i izgubljenih pojedinaca i da imaju stvarati uvjerenje, da je emigracija zato tu, jer ima u životu svoga naroda izvršiti ulogu, koja je jedino njezinu namijenjena. U protivnom, naša emigracija otkinuta od narodne jezgre naličit će meteoru, koji je zalutao i negdje se izgubio. — Matko Rojnić.

ŠESTOGA AUGUSTA VELIKI
EMIGRANTSKI TABOR U
ČRNOMLJU

VELIKI EMIGRANTSKI TABOR V
ČRNOMLJU DNE 6 AVGUSTA

Vse priprave za veliko emigrantsko manifestacijo su dovršene. Odbor je uspel izposlovati polovično vožnjo. Pripravljalni odbor opozorja da je treba pri odlodu kupiti celo vozno karto, ki bo s potrdilom o udeležbi veljala tudi za povrat. Zato mora vsadno žigosati legitimacijo na Taboru.

V soboto in nedeljo posluje na glavnem trgu izletniška pisarna, kjer bodo udeleženci dobili pojasnila glede hrane, prenočišča in t. d. Blagajna bo odprtia od 8 ure na veseljčnem prostoru. Odbor priporoča naj si za popoldansko akademijo udeleženci kupijo vstopnice že dopodne, da ne bo nepotrebne navale. Isto tako se udeleženci naprošajo da kupujejo izletne znake.

Pripravljalni odbor opozarja izletnike, ki potujejo izletniškim vlakom, da vozi ta dan iz Črnomlja ob 20 uri 10 minut.

Program svečanosti je sledeći:

V soboto 5 avgusta sprejem došlih delegatov.

V nedeljo 6 avgusta sprejem gostov in bratskih društev na kolodvoru. Svečani sprejem naših primorskih zastav. Ob pol 10 h povorka po mestu, na to služba božja za padle žrtve. Po maši zborovanje na trgu: a) pozdrav predsednika »Krna«, b) pozdrav gospoda župana mesta Črnomlja, c) pozdrav in nagovor Sveznega predsednika g. dr. I. M. Čoka (ta izroči pozdrav v imenu vseh v Savezu organiziranih emigrantskih udruženj in otpadajo tako pozdravi posameznih delegatov), d) pozdrav zastopnika »Triglava« iz Karlovca, e) A. Gabršček bo govoril o Šempaskem Taboru pred 65 leti. Sledijo pozdrav zastopnikov »Krke« iz Ljubljane, Belokraljine, Fotokluba, učiteljskega društva za srez Črnomelj-Metlika, »Sokola« Črnomelj. Gasilske župe Črnomelj in drugih zastopnikov narodnih in humanitarnih društev. (Napreč se posamezne govornike da se omejijo zgoli na pozdrave. Najdalji govor ima g. A. Gabršček).

Ob pol 3 h popoldne slavnoština akademija na kateri nastopajo s pevskimi točkami i pestrim kulturnim programom društva »Triglav« iz Karlovca, »Tabor« iz Ljubljane, »Soča« iz Celja ter »Krn« iz Črnomlja.

Odbor vabi zavedne Primorce da pohitijo ta dan v Črnomelj, da tako v skupnem krogu manifestiramo za našo idejo. V nedeljo vsi v Črnomelj!! (KRN)

TABOR V ČRNOMLJU.

Društvo »Tabor« Ljubljana vabi svoje člane in prijatelje, kakor tudi vse prijatelje lepe

JADRANSKO Vprašanje in mi

Zivimo v zelo pomembnem času, ki globoke posega v naše življenje. Nekateri slikajo pakt štirih za nepomembno tvorbo, lahko se pa zgodi, da bo v njem nož, ki bo globoko rezal. Mussolini poznamo kot neuromnega vratca in v svoji negotovi poziciji mora on to tudi biti zato, da pride do uspeha, s katerimi bi rad tolazil svoje nezadovoljne množice. Ta misel in skrb sta ga tudi to tega privreda, da je ustvaril pakt štirih. In gospod Mussolini je že pridno na delu. Radi tega moramo biti zelo pozorni na njegovo delo, kajti Hrvati in Slovenci se dotikamo z Italijani in Mussolinijevim delovanju se bo v prvi vrsti tikalo nas, posebno še, če pride na razgovor jadransko vprašanje.

Primorci se bojimo, da se bo to vprašanje reševalo brez nas in sicer po tajni diplomatski poti. Med svetovno vojno in tudi potem so govorili, da odpravijo to staroveško metodo, ki je zakrivila že nešteto krivico, iz katerih so se razvijali konflikti in vojne. Mi bi tedaj želeli, da bi odpravili tajno diplomacijo in da bi tudi mi imeli pri teh razgovorih svojo besedo. In Mussolini, ki je naenkrat postal tako velik zaščitnik miru, a vzlič temu še vedno meče silne milijone v fortifikacije proti Jugoslaviji, bi moral biti proti tajni diplomaciji, a kakor čitamo, on ne mara ribariti v bistri vodi, ampak v kalni ter bi bil celo za to, da bi vsa tajna diplomacija bila v eni sami roki in bržkone misli tu na svojo! — Ali bi bilo to v našem interesu in v interesu evropskega mira? Vsake razsojeni človek mora odgovoriti z odločnim »ne«. Ljudje nočemo biti več mrtva masa in tudi ne več kot živina, da bi en sam ali pa kopica »odgovornih« diplomatorjev, ki ne odgovarjajo ter ne garantirajo nikdar, razpolagala z nami kakor s trgovskim blagom! Samo narodi so tisti, ki odgovarjajo, plačujejo ter delajo pokoro za diplomatske grehe, — diplomati pa se odgovarjajo vsakemu odgovoru in garanciji. Poglejmo kozle Berchtolda, Viljema in tudi današnjih »nezmotljivih« diplomatorjev! Kaj se oni brigajo za trpljenje milijonov, ki je posledica njihovega »ženjalnega« delatja Pačesnica je trditev, da je tajna diplomacija bacil za vse spore in nesrečel!

Jadransko vprašanje, kakor že omenjeno, zadeva v prvi vrsti Jugoslovane, ki smo prav taki, če ne boljši, kot so Italijani, imamo popolno naravo in človeško pravo, da izvemo, kako misli Mussolini izvesti to vprašanje. Kot taki tudi odklanjam tajne in zahrbne dogovore ter zahtevamo jasne besede in čistih računov. Ni pa dovolj, da izvemo, kako misli Mussolini uravnati to zadevo, — pač pa moramo tudi mi imeti poleg svoje besede in sicer glavno besedo radi tega, ker bomo na tem najbolj prizadeti. In če vse lepe besede o vrednosti človeka, o človečanstvu in o demokraciji, na katero toliko bobnamo, niso samo gole fraze in pesek v oči, ako smo svobodni ljudje in ne sužnji, — moramo v tem prevažnem vprašanju priti do besede ter povedati, kaj hočemo zase in ne samo zase, ampak tudi zaradi ljubega miru, ki je v prvi vrsti odvisen od zadovoljnosti naroda in od pravice, ki jo uživa in ne od bajonetov!

Nečloveškim in nekrščanskim razmeram na Primorskem mora biti že enkrat konec! Zato se pa primorski emigranti veselimo, da bo na taboru v Crnomlju tudi razpravljanje o primorskih grozotah in strahotah. Tabor naj izreče potem tudi resolucijo, v kateri naj bo tudi zahteva, da v delegaciji, ki se bo dogovarjala z Italijani, naj bodo tudi naši primorski gospodje, ki do pičice pozna vse primorske razmere, kajti edino potem smemo upati, da bo dogovor kaj vreden, — če pa teh ne bo poleg, potem se bojimo polomije. Resolucijo naj potem nese deputacija našemu zunanjemu g. ministru, prepis te s primernim pojasnilom naj se takoj odpošlje gospodom Benešu, Titulescu, Becku in Boncouriu, a morda tudi kakemu Engležu. Ako hočemo dosegiti do cilja, moramo v prvi vrsti takim gospodom predloževati neznosen položaj naših bratov na Primorskem, potem pa sveljemo, da se tako rezolucijo s pojasnilom nemudoma odpošlje tudi vsej nekaterim glavnim listom v inozemstvu.

Poseganje v področje drugih držav je neumestno, ali kadar gre za tisti ali nebidi naših kraljih bratov, takrat prestanejo vse obziri, kajti kri in narod je nad državo! Naši bratje so v tesnih sponah ter se ne smejo niti gantiti, — zato pa smo mi tu, njih prvi in najboljši zagovorniki, ki smo dolžni v svoji bratki vesti in pred zgodovino vse storiti, da na Primorskem preneha nečloveška strahovlada, ki je največa sramota naša civilizirane in kulturne Evrope.

Priznajmo pa, da so naše razmere do sedaj bile take, da za naše nesrečne brate nismo mogli mnogo storiti, zato pa začnimo sedaj z novim elanom ter pomnimo, da će so naši nasprotniki premotili in pridobiti svet za svoja krivčne zahteve z nemoralnim vikom in krikom, z zavijanjem in lažjo ter s pošrešno željo, da bi tuju ljudstva še naprej gnjavili in nečloveško izzemanli, — potem se mora posrečiti tudi nam naša sveta borba za odrešenje naše podedovane zemlje in za odrešenje naših bratov, ki so danes najboljša bitja pod solncem.

Posla smo imeli že s silnejšim nasprotnikom, kot je današnji, a pravica je konečno smagala in tiranovo se je sesulo v prah. Zato levišku srca in pogumno na delo — ne za podjarmljevanje in osvajanje tujega, — ampak samo za našo zemljo in za našo kri — in v tem svetem boju mora biti zmaga naša! V tej trdni nadi pozdravljam tabor v Crnomlju!

— A-s.

KOLIKO VELJA ITALIJANSKI KONKORDAT?

Naš jezik podijo iz cerkve

V neki vasi na Goriškem, kjer sedaj nimajo duhovnika, so se pobožni domačini z dovoljenjem cerkvene oblasti sami zbrali v cerkvi k majnški pobožnosti. Učiteljstvo, hoteč otroke odvračati od molitve v materinščini, je tedaj na svojo roko začelo v cerkvi z laškimi šmarnicami. Pristojni župnik je to samovoljno poseganje v cerkveno stvar prepovedal. Seveda so oblasti vzdignile veliko reč, orožniki so dotično cerkev zaprili in prišel je neki komesar iz Gorice ter izsilil cerkveno dovoljenje za laške šmarnice. Seveda je hodila le majhna peščica otrok k tej oboroženi pobožnosti.

V Tolminu je laški kapelan vpeljal laške šmarnice. Ker občinstva ni bilo kaj prida, so gonili v cerkev dijake iz Škodnikovega konvikta.

Za procesijo sv. Ahaca v Idriji (22. junija) je rudniška uprava prepovedala vsako slovensko petje. Od škofije v Gorici, ki jo upravlja g. Sirotti, pa je prišel tudi ukaz, da se ne sme slovensko peti.

Neki župnik na Krasu je bil klican k orožnikom na odgovor, zakaj razdeljuje med otroke katekizme in molitvenike v slovenskem jeziku.

V Trebčah pri Trstu je učiteljstvo pripredilo birmo in povabilo škofa brez vednosti pristojnega župnika in dekanata Opčinah. Dotični učitelj je za našec še član Katoliške akcije.

V Istri je v neki bari bila za konec šolska maša. Učiteljstvo je zahtevalo od župnika, naj na koncu maše ne molí slovensko običajnih molitev po maši, da ne bi šolski otroci tako rekoč ex offo poslušali molitve v materinsčini.

Naj samo pripomnimo, da je fašistična Italija sklenila z Vatikanom konkordat, ki daje katoliški Cerkvi pravico, da oznanja tudi slovenskim in hrvatskim vernikom Kristusovo besedo »v njihem jeziku po predpisih Cerkve« (italijansko: »Allo scopo di prestare l'assistenza religiosa nelle lingue dei fedeli secondo le regole della Chiesa«). In konkordata ni podpisal samo kardinal Gasparri, temveč tudi Benito Mussolini... (»Slovenec«)

KAJ BO S SIROTTIJEM?

V Gorici je letos opravil birmovanje nadškof Nogara iz Vidma. Pojavlajo se zopet glasovi, da bo v kratkem izšlo imenovanje nadškofa za Gorico. Domnevajo se, da utegne biti kaka osebnost iz diplomatske službe. Papeška bula o razmejitvi škofije je bila v Gorici objavljena še o prilikli birmovanja v juniju. Trbiški dekanat pride pod Videm, vippavski pod Gorico, postonjski pod Trst.

Upravitelj goriške nadškofije msgr. Sirotti se vedno očitneje potege za škofjsko imenovanje iz Rima, čeprav čuti, da mu Vatikan, kljub Izredno veliki podpori lokalnih oblasti in centralne italijanske vlade, vendar ni naklonjen. Sirotti je začel sedaj s pomočjo fašistične stranke in prefektura na Goriškem organizirati veliko romanje za sveto leto v Rim, nadejajoč se, da se s tem prikupi Vatikanu. To romanje so sedaj začeli propagirati po vseh župnijskih na Goriškem. Do sedaj pa je odziv prebivalstva za romanje tako majhen, da bi se romanje trenutno ne izplačalo. Niti med furlanskim prebivalstvom ni našel Sirottijev poziv odmeva. (»Slovenec«)

REVIZIJA TRGOVINSKOG UGOVORA TALIJANSKO-JUGOSLOVENSKOG

Trst, 27. julija. — Državni podsekretar u ministarstvu spoljnih poslova Suvich je uputio jugoslovenskom poslanstvu u Rimu notu, u kojoj upozoruje da trgovinski ugovor s Jugoslavijom ističe 1. decembra ove godine i da je želja talijanske vlade da bi se prije isteka tog ugovora zaključio novi

trgovinski ugovor, koji bi bio revizija sa danjem, pošto taj ugovor nije dao one rezultate, koje je očekivala Italija. U notu se moli poslanstvo da se obrazuje jedna mješovita komisija talijansko-jugoslovenska, koja bi proučila novo stanje i zaključila novi ugovor izmedju Italije i Jugoslavije.

ITALIJA JE OKUPIRALA JOŠ TRI GRČKA OTOKA

ČINI SU OTOCI, NA KOJIMA JE ITALIJA IZVJESILA SVOJU ZASTAVU? Poznato je na kakav je usurpatorski način Italija uzela grčki Dodekanez, trinaest grčkih otoka u Egejskom moru, na koje nije imala nikakvo pravo, — a sad je okupirala još tri grčka otoka i izvjesila na njima svoju zastavu...

Šef generalštaba grčke mornarice, vice-admiral g. Dimilis, ovako je izložil situaciju okupiranih otoka:

Otočči: Kinaros, Glakos i Makri nalaze se izmedju otoka Kalimnos (talijansko) i otoka Amorgosa (grčko). Jedino se na Kinarosu nalazi malo paša, koju iskorušuju grčki seljaci sa otoka Amorgosa, koji prelaze na Kinaros več-duži niz godina. Otoci Glakos i Makri nenaseljeni su i nikada jedrlice ne pristaju uz njihovu obalu.

Što se tiče suverenitetov ovih otoka, nesumnjivo je da su od dana ustupanja Dodekaneza Italiji ova tri sporna otociča pripadala administrativno Kalimnosu, ali ih Italijani nikada nisu okupirali. Na Kinarusu, gde stanuje neke grčke porodice, Talijani nisu vrisili pravo suvereniteta. Ovo je bilo povod te su grčke vlasti sa Amorgosa, vjerujući da su otoci pod njihovom kontrolom, bile iznenadjene iskrcajanjem talijanskih mornara. Osim tega, od 1920. godine pa do 1928. godine izvršena su dva popisivanja stanovništva i stanovnici sa Kinarosa bili su uvijek ubrajani u grčke stanovnike. Da se Italija interesovala za ove otociče, ona bi protestovala. Najzad, i geološki sastav ovih otoka je takav da na

prvi pogled svaki nezainteresovani bi uvidio da su ona produžena otoka Amorgos.

O toj aferi dnevna štampa donosi ove telegrame:

Atena, 29. julija. Okupacija triju napuštenih ostrva Kikladskih grupe od strane posade jedne talijanske topnjače izazvala je najveće uzbudjenje u Grčkoj. Guverner Kikladskih ostrva telegrafske je o tome izvestio predsednika ministarskog savjeta Calderisa, koji je odmah sazvao vanrednu siednico ministarskog savjeta. Toj siednici prisustvovao je i komandant grčke mornarice. Poslije siednice vlade Calderis je imao sastanak sa talijanskim poslanikom u Ateni, koji je izjavio, da mu o cijeloj stvari nije ništa poznato.

Pariz, 29. julija. Francuski list u vezi s okupacijom triju grčkih nenaseljenih ostrva od strane Italije »Intransigeant« piše večeras: »Smatra se da ova okupacija ne može imati političkih posljedica. Italija smatra, da Grčka nije nikada isticala svoju suverenost nad ovim ostrvima i da je u ostalom iskrcajanje talijanskih mornara izvršeno samo u naučne svrhe. Međutim grčki predsednik vlade Calderis nesumnjivo će uložiti zvanični protest.«

Sumnjiva ispitivanja

Agencija Havas javlja iz Atene, da su Talijani posjetili nekoliko malih pustih grčkih ostrva, izjavljajući, da su to učinili u cilju oceanografskih ispitivanja.

— Hej, šta ti to radiš na mojoj naranči!

— Došao sam da ispitujem duvanje vjetrova!

(Politika, Beograd)

DOGODEK V RIHEMBERGU IN PEN KLUB

Celjska »Soča« je poslala predsedništvu slovenskega Pen-kluba u Ljubljani sledeče pismo:

»V Rihembergu na Goriškem sedaj Rihemberg, Italija, je bila na farovžu spominska ploča, ki je spominjala na bivanje pesnika Simona Gregorčiča v tej vasi.

Ta plošča ni bila nikomur na poti; našala pa se je na pesnika lirika, kateri gotovo ni imel s svojimi deli nikoli nikogega političnega vpliva.

Italijanska oblastva so sedaj uradno dala otstraniti to ploščo, in niso niti vpoštevala želje ljudstva, ki je hotelo to ploščo ohraniti, ampak se je plošča kratkomala razbila in vrgla med staro šaro, baje na neko gnojšče.

Ta nekulturni čin, ki vsebuje celo vrsto nezakonitosti in ki poleg tega žali narodno čustvo Primorskih Slovencev ter onečašča spomin v slavo enega največih slovenskih lirikov, je na vso široko slovensko javnost napravil mučen vtis in izzval veliko ogorčenje.

Potpisano društvo »Soča« v Celju se je s tem dogotkom bavilo na svoji zadnji odborovi sej, ter je dalo izraza svojemu ogorčenemu protestu proti takemu nekulturnemu počenjanju italijanskih oblastev. Ob enem je sklenilo da ta dogodek naznani Vašemu predsedstvu z nujnim pozivom, da Slovenski Pen Klub učene vse, kar je v njegovih moči, da se opisani grdičin primerno ožigosa pred javnostjo sveta in da se našemu narodu na Primorskem, kakor tudi vsemu našemu narodu isposluje primerno zadoščenje.«

V SPOMIN NA HUGONA ROBLEKA.

ki je pred 13 let ob prilikli požiga Balvana v Trstu postal žrtev fašističnega nasilja, nosi novootvorena planinska postojanka na Begunjščici ime »Roblekova dom«. Roblek je bil ustanovitelj, sotrudnik in podpornik podružnice Slovenskega planinskega društva v Radovljici. — S tem je podružnica izkazala priznanje svojemu delavcu in postavila trajen spomenik eni izmed mnogih fašističnih žrtev. — (A g i s).

„Jajnine“ zlatu naših hrani

»TRENI—VESPA« IN PIJANI ŽELEZNIČARJI.

Trst, avgusta 1933. Kakor znano, so uvedli v Italiji posebne brze vlake ali kakor jim pravijo ljudje »treni-vespa«. Časopis je na vse pretege hvalilo redno delovanje teh vlakov, na drugi strani pa je previdno zamolčalo o vseh nesrečah, ki so na teh vlakih na dnevnu redu. Vsak dan se namreč sliši, da ta ali oni »treno-vespa« poviži kako osebo ali živo in kak voz ali avtomobil. Vseh teh nesreč pa je v večini slučajev kriva malomarnost železniškega osebja. Znano je, da so skoro vsi italijanski železničarji veliki pijanci. Pred kratkim se je odcepilo od vlaka, ki vozi na progi Trst—Benetke par zadnjih vagonov. Seveda, pijani zavirač v zadnjem železniškem vozu niti opazil ni tega in je mirno spadel dalje. Ko je nekaj pozne pridrvel po isti progi brzovlak iz Benetk, je z vso silo trčil v ta dva odcepilena vagona. Pijani zavirač je pri tem prisel ob življeno, nekaj potnikov je bilo več ali manj hudo ranjeno. Vlakvodja, ki je bil odgovoren za to nesrečo, je bil odpuščen iz službe, radi česar je znored in se nahaja v umobolnici. Seveda, nesreča, mogoče bo kdo rekel, da se je zgodila po naključju, kar pa ni res, ker se je zgodila vsled pjanosti nastavljencev. Tudi znoreli vlakvodja je bil priznan pjanec. Temu se pravi: »Treznost in previdarjenost italijanskega naroda.« — (R o b.).

<h3

ENGLEZI, REVIZIJA I MANJINE

Propaganda za reviziju ugovora, koju je revizionistička štampa tako buđno razvijala pred nekoliko mjeseci, utišala se u nekoliko u posljednje vrijeme. Sveopća privredna križa i ekonomska depresija još uvijek hara Evropom i svijetom, iako se već u nekoliko navrata naglašavalo da je prešla svoju kulminaciju, (pia desideria lakovjernih optimista a la Hoover), i nagnala je narodne i odgovorne političare da momentano obuzdaju svoje strasti. Balkan neminovne privredne katastrofe djelevoao je u pravcu trenutnog smjerenja raznih imperialističkih težnji i teritorijalnih prohljeva.

Vidjeli smo evoluciju, koju je doživio prvočini projekt Mussolinijevog pakta u četvero. Od energičnog naglašavanja principa revizije u prvočini tekstu došlo se do blagih aluzija na član 19. Pakta Društva Naroda u konačnoj redakciji pakta, koji je potpisana nedavno u Rimu. Pakt je čak prihvatan i smatrana kao sredstvo pozitivnog sredjivanja prilika u Evropi i od strane njegovih prvih ogorčenih protivnika, kao što je Mala Antanta.

Protiv revizije, koju bi provodio g. Mussolini ustala je i naša emigracija, kako u listu »Istraž«, tako i na uslu predsjednika saveza g. Dr. Ivan Marija Čoka na antirevizijskom mitingu u Beogradu, naglašujući da mi, istina, tražimo reviziju, ali reviziju u duhu pravde i principa samoodređenja naroda, a nipošto ne pristajemo na reviziju, koju bi diktirao Mussolini i njegovi trabanti.

Daljni znak spomenute težnje smjerenja i straha pred ekonomskom surašnjicom je nedavno sklopljen sporazum između Sovjetske Rusije, njenih susjeda i Male Antante o definiciji napadača, sporazum od diplomata okršten kao »dragocjen instrument mira«.

Sve se to dogodilo iz one bučne revizijske kampanje, koja je bila u jeku ove zime.

Doživjeli smo zatim konferenciju za razrušanje i sad zadnju svjetsku ekonomsku konferenciju u Londonu, koja je, budi nujno rečeno, ovih dana svečano i pomalo komično sahranjena, ali svititi medjunarodni dogadjaji jedva da su uspjeli da zasjene manjinske probleme i problem revizije ugovora, koji sad više sad manje latentno uvijek postoje.

Nepravde učinjene narodnim manjinama mogu, duduše, uslijediti raznih okolnosti pasti momentano u drugi red pitanja, ali kao što snaka nepravda Bogu vapi, tako će i nepravde učinjene narodnim manjinama uvijek vaptiti i znatiće si prokrčiti put do osjećaja ljudske pravde, do svog konačnog pravičnog rješenja.

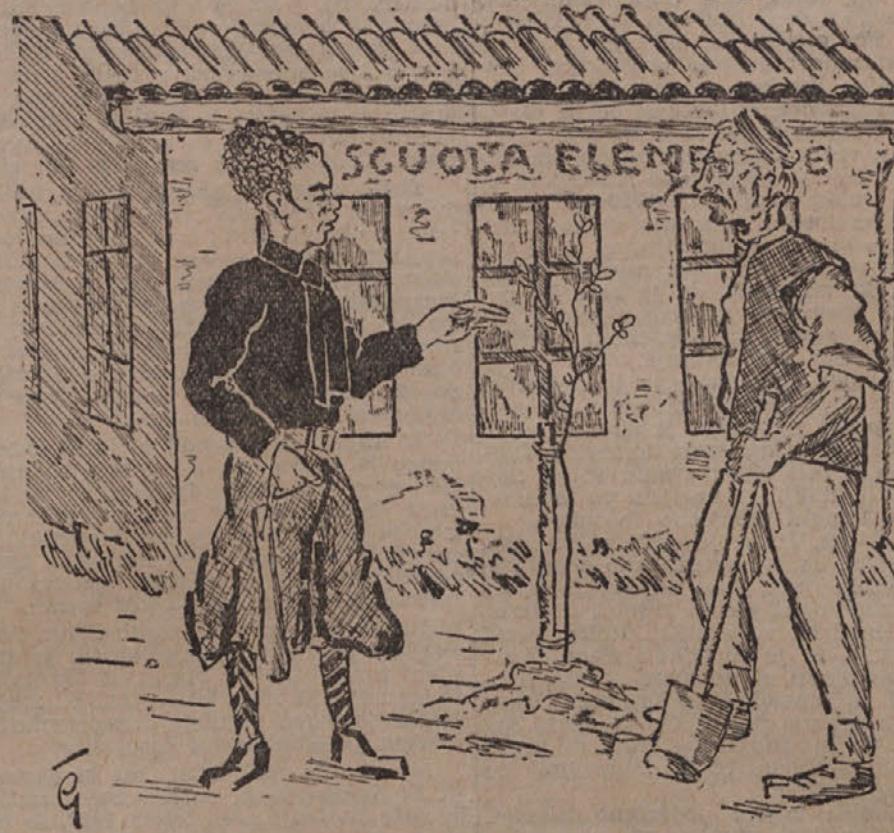
To pitanje, osim što ga postavljaju nezretne narodne manjine, direktno zainteresovane, nije prestalo zanimati i jedan narod velike političke kulture i slobodarske prošlosti, kao što je engleski narod. I danas, u doba teških medjunarodnih kriza, engleska se javnost nije prestala zanimati za manjinske probleme. Teškoće ekonomiske naravi nisu sasvim skrenule pažnju engleskih javnih radnika sa nepravda koje se dnevno čine manjinama, nego obratno, oni to pitanje, kad su ga već jednom uzeli u razmatranje, ne odbacuju, već ustrajnošću i dosljednošću, svojstvenom engleskoj rasi, nastoje naći rješenje.

Pitanje revizije medjunarodnih ugovora u Engleskoj posmatra se realnijim očima nego li na Kontinentu. Dok Mussolini traži reviziju da bi zadovoljio svoj imperialistički san i dok je Francuska svakoj reviziji apsolutno protivna, Englezima je jasno da su od Versailleskog ugovora do sada ostale netaknute samo teritorijalne klauze i zato nijma i nije nepristupačna ideja da se i ovaj zadnji neoskrvreni dio mirovnog ugovora oprezno uzme u pretres, u cilju da se poprave učinjene nepravde i tako osigura mir kako ovom starom kontinentu tako i Engleskoj Imperiji.

U engleskim velikim listovima, kao što je »Times«, nije teško naći na članak tog ili onog javnog radnika, u kome se naglašava potreba ispitivanja manjinskog problema, ili na pismo čitatelje grupe potpisnika u kome se tretira isti problem. U novije vrijeme čitav jedna skupina članova Donjem Domu, sa poslaničkom Moore-om na čelu, potakla je to pitanje i u samom parlamentu. Kaže se, da ta grupa nije postupala bez znanja Sir Johna Simona, ministra spoljnih poslova Velike Britanije. Tako stampajavla da bi Sir John Simon dobio podrobnna obavještenja o cilju ove akcije i da je on sa svoje strane također naredio intenzivno pricupljanje podataka u cilju rasčišćavanja pitanja revizije ugovora o mиру. Na ovaj način je, dakle, pitanje revizije prešlo iz svoje početne u jednu pozitivnu fazu i postalo je tema engleske politike, koliko se ne može odbaciti bez konkretnog rješenja.

Ali ne samo engleski političari nego i engleska nauka zauzela se za rješenje ovog pitanja. Gospodin Seeton Watson poznati profesor historije centralne Europe na londonskom univerzitetu i jedan od priznatih specjalista za historijska i politička pitanja centralne Europe objavio je 8. jula u News-Letteru, u kome tretira pitanje revizije ugovora i problem narodnih manjina. Ustavljač u obranu pravedne stvari narodnih manjina g. Watson prije svega traži ispunjenje svečanih obećanja danih narodnim manjinama (sjedimo se izjava talijanskog kralja i odgovornih talijanskih državnika u talijanskom parlamentu), i zatim poštivanje postojećih međunarodnih manjinskih ugovora. Italija se nije, kako je poznato, obvezala nikakvom manjinskom ugovoru, izgovarači se, da je njeni tisućeljetni kultura dovoljna garancija

DA LI ĆE ARNALDOVA STABALCA DONIJETI PLODA?

Fašistički učitelj: — Ovo će Mussolinije vo druze za dvije godine roditi plod...

Istarski seljak: — Ma ča vas ne će vratić prije odnesti?

PROPAGANDA PROTI JUGOSLAVENSKOG TURIZMA U ITALIJI

Interesantan doživljaj švicarskih turista

Novine donose ovaj dopis iz Sušaka: Jedan značajan primjer propagande koja se vrši protiv jugoslavenske turistike u Italiji pružila su dva švicarska turista, koji su ovih dana doputovali na Sušak. Oni imadu na Sušaku prijatelja jednog našeg uglednog lječnika, pa su mu ispričali ovo: »Neko su vrijeme proveli u Italiji i to u Veroni i Veneciji, pa su izrazili želju da putuju na jugoslavensku riviju. Na to su im rekli Talijani neka ne idu na jugoslavensko primorje, jer da je tamo revolucija i da na mostu između Rijeke i Sušaka oružnici nikoga ne puštaju i tko pokuša preći pada pod batinama, te da su svuda tečnjave, pučanje i da u kupališnim mjestima jugoslavenskog primorja haraju zarazne bolesti, kole ra i malarija, pa da su konačno sva kupališta prljiva, da hrana ne valja i da samo

stanovništvo nema šta jesti. Švicarski turisti zbulnili su se na ovo pripovijedanje, a kako su namjeravali pohoditi Opatiju odlučili su doći na Rijeku da vide što je od svega toga istina. Javili su se svom prijatelju lječniku na Sušaku, te su u njegovoj pratnji prešli na Sušak. Ovo što su mu ispričali iznenadilo ga je i on ih je proveo Sušakom i bližom okolicom, gdje su se na svoje oči uvjerili o prilikama na jugoslavenskom Primorju. Posjetili su potom neka kupališna mjesta, napravili nekoliko izleta, i oduševili se liepotama tih kupališnih mjesta, ljubaznošću našeg svijeta, čistoćom i vanrednom ishranom, niskim cijenama i svim ostalim što strance može da privuče na jugoslavensku Riviju. Švicarci su ostali na Rabu, gdje im se vanredno svidjila.

NOV DAVEK

Reka, julija 1933. (Agis). V. Reški pokrajini so nekaterje občine uvedle novo občinsko dejatev — davek na pohištvo. Na kakšni podlagi se bo ta davek odmerjal, ni znano. Govori se, da bodo morale plaćavati davek od pohištva le neveste, drugi zopet to drugače tolmačijo. Vest o tej novi dajatvi je dakovlječevalce zelo razburila in pričakovali je, da se bo uprlo ljudstvo v prizadetih občinah. Saj prošenj je u pritoži fašistični režim nikjer ne upošteva. Edino upor se nekaj zatreže, kar je pokazal slučaj v občini Knežak, kjer so črtali davek na družinu, ker so se žene dvakrat uprle. Občinska gospoška se boji uporov predvsem ker se po navadi razvijije med svet in ne delajo niti njim in niti njihovim gospodarstvu dobrega slovesa. Take upore in ljudsko nezadovoljstvo pa

skošajo prikriti tudi pred svojimi predstojniki, ker ti vedo, da je naše ljudstvo mirno in se upira le, kadar se mu godi res velika krivica. Vsled tega je bil tudi občinski podešta v Jablanci proti vaskenu novemu davku, zlasti proti družinskom, ker se boji posledic. — Zdi se pa, da nameravaju uveljaviti ta novi davek na pohištvo one občine v Reški pokrajini, v katerih je bilo v letu 1924-25. veliko število goveje in druge živiline, katero pa so morali kmetje prodati glavo za glavo, da so zadostili raznim davkom, zlasti davku na živino, ki je bil največji. Danes pa, četudi bi na vsako glavo živine v občini naložili 70.— in več lir letnega davka, ne bi več dosegli skupno toliko, ko pred sedmimi leti. Vse je pač znak dobro urejenega fašističnega gospodarstva!

za zaštitu elementarnih ljudskih prava. Vidjeli smo kako se ta »kultura« pokazala kasnije na djelu.

G. Seeton Watson spominje dalje da ima u Evropi šest zonu na koje se mogla primjeniti revizija. Tako u drugu zonu ubraja »Sjeverna Italija u kojoj ima 349.000 (?) Jugoslovena i 199.000 Nijemaca, i jedni i drugi u kompaktnim masama. Ironijom sudbine, samo u slučaju ove dve manjine može se izvršiti pravedna i odredjena izmjena granice, ali baš glavni pobornik revizije Mussolini je odlučno protivan ma kavkoj promjeni u pogledu tih manjina.«

U zaključku članka g. S. Watson priznaje da se svi manjinski problemi ne mogu rješiti na bazi autarhije, radi ispremješanih jezičkih i narodnih zona. U tom slučaju pravilo rješenje leži u smanjenju važnosti granica, kako bi se omogućio slobodan kulturni saobraćaj preko granica, da se osiguraju pozitivne garancije protiv politike assimilacije. Međutim ovakvo rješenje iziskuje obezbeđenje međunarodnog mira i isključenje politike brutalne sile.«

Na »slobodni kulturni saobraćaj« g. Watsona imamo primjetili da se je za isti zahteo i dubrovački kongres PEN-kluba i to

na predlog bugarskog delegata i gospodina Marinetti-a, i ovaj posljednji prema futuristički otac i propagator kuraže ipak nije imao smjelosti da u Italiji brani ideje za koje su je tako živo zalagala u Dubrovniku.

Ali svrha ovog članka je, u prvom redu, da se skrene pažnja našoj emigraciji na raspolaganje engleske javnosti prema problemu narodnih manjina, pa da se zatim zapitamo koja je naša dužnost. Zar nemamo i mi prava da apeliramo da se plemenita akcija engleskih političara i javnih radnika, koja pokazuje toliko razumijevanja za probleme drugih manjina, protegne i na naš krvavi položaj? Naša propaganda trebala bi uvjeriti englesko javno mišljenje, da ako ima jedna manjina u Evropi, koja je lišena svih najelementarnijih čovječjih prava, to je ona sigurno naša potlačeni narod u Julijskoj Krajini. Osjećaj pravde velikim engleskim sinovima ne bi sigurno dozvolio da se začala samo za nepravde učinjene jednoj od narodnih manjina.

Trebalo bi postići da sami Englezi lakovide lažnost talijanske propagande i slabost talijanskih argumenta, koje im na primjer servira g. Luigi Villari u posljednjoj secesi »English Review« u članku »Italia e Jugoslavia«.

Od nas u prvom redu ovisi da objektivnost i pravednost engleske javnosti pridobijemo za našu pravednu stvar.

Vječno Primuž.

BOG NE PLAĆUJE VSAKO SOBOTO

Postojna, julija (Agis). Malo je takih med našim ljudstvom, ki so prodali svojo dušo črnemu fašizmu, aše ti so izloženi iz domaće družbe. Tako je Fedel Franc, p. d. Kanjal, — posestnik iz Nove Sušice bil prvi v naši fari, ki je stopil v vrsto črnomajčnikov in to že takrat, ko ni bil nične primor. Njegovi otroci so bili prvi v košanski fari, ki so se vpisali v organizacijo ballile. On je edini v Sušici, ki je upoštevan od oblasti. Pri njem išče informacije, k njemu na dom zahajajo karabineri in miličniki. Pasjo zvestobo mu plaćujejo z raznimi priznanji in nagradami, kot n. pr. z životno nagrado (dobil je celih 200 lir.), z umetnim gnojilom, ki ga je dobil brezplačno in z drugim.

Toda tudi njemu kot vsem takim, je zapisano plaćilo. Fedel je bil še pred leti blagajnik vaške mlekarne. Kmalu pa so ugotovili, da si je iz mleksarske blagajne pridržal 3.000 lir. Zgubil je nato blagajniško mesto in ker ni hotel priznati dejanja in vrniti pridržano vsto, ga je mleksarska zadružna tožila. Tzadevan tožba se je vlekla cele dve leti, Z rešitvijo tožbe pa je bil Fedel obsojen na plaćilo primanjkljaja in stroškov, kar znese skupaj 17.000 lir. Vložil je priziv, vendar so mu pa že zarubili posestvo, ki je sicer mnogo več vredno, a je dvomljivo, da se bo na lep način znebil tega dolga.

Zato nepošteno dejanje kaže v kakšne vrste spada Fedel. Fašizmu pa je vsakdo dobrodošel, saj jih je itak zelo malo iz naših vrst!

PROPADANJE NAŠEGA GOSPODARSTVA

Gornje Ležće pri Divači, avgusta 1933. (Agis). Gospodarski položaj je v krajih okoli Gornjih Ležeč zelo težek, Zlasti pa občutno triptič mlinarji ob reki Reki. Včasih so imeli ravno ti mlinarji vzorno urejena gospodarstva, lepe vinograde, sodnjake itd. Vinograde je že prej zelo poškodovala trtina uš, za sadnjo druge se pa malokdo briga, ker ni kupca za sadje. Mlini in žaga pa ne nesejo skoraj nič, posebno še, ker morajo plaćavati ogromne dajatve. Le redko kdaj se zaslubi kaj malega s kamik prevajanjem.

Za letos se obeta mnogo sadja in to je edina tolažna misel po dolgem času. Saj že morda dolgo niso bila drevesa tako obložena kot letos. Ce zopet kaj ne pride...

BEDA POBIRA NAŠE LJUDI

Trst, julija 1933 (Agis). Prve dni v juniju je odšel z doma na njive 21letni Anton Žerjul iz Prebenega (Osapeška dolina). Štirindvajset dni so ga zameniški posjetili. Končno so našli truplo, ki je že razpadalo, ob nekem potoku. Vzrok smrti ni znani. Sklepajo, da je postal žrtev glada, ki vladala v Trstu in okolicu, ali pa, da si le vsed velike bude, ki vladala v njegovi družini, sam vzel življeno.

NAŠI BIRČI

II. Bistrica, avgusta 1933. (Agis) Fašizem je naš neomejeni gospodar, njegovi funkcionarji so pa birči, ki ne usmiljeno bijejo po našem izmognem gospodarstvu. Beda razsaja pri nas, še večja pa v okoliških vaseh. Vendar pa, če te zanese korak v znano kavarno »Roma«, se bo začudeno spraševal od kod toliko razpoloženja, toliko smeha, toliko — denarja. Za malimi kavarniških mizam sedijo razne osebe: odvetniki, sodniki, komisari, oficirji, razni uradniki in tu pa tam kak domaćin. Igralne karte se vrstijo z rok v roke, ki tolčajo po mizl, po desetkah in stotah. Na kavarniških stenah visijo tablice, ki prepovedujejo igre za denar. Toda komisar javne varnosti g. Ottavio Zecchinio, njegova sopraga in razni drugi važni politični funkcionarji v našem mestecu, se ne zmenijo za te predpise. Ni jim mari za denar, saj fašizem bogato plaćuje svoje zastopnike. Ne zavajajo pa se, da zapravljajo denar, ki so ga izvlečli iz rok našega ubogega ljudstva kateremu dan za danem pridigajo o varčnosti. Ni jim mar za stotine naših ubogih otrok, ki nimajo več kruha in vse po zaslugu fašizma!

ZAPLENJENA »TRŽAŠKA BURJA«

Trst, 1 avgusta 1933. Znano je, da se italijansko časopisje in propaganda za tujski promet zelo trudila, da bi dovedla v obubožano državo čimveč tujcev, ki naj pusti lačnici nekaj denarja. Ker pa število posetnikov Trsta, kljub vsej širokopotezni propagandi, znižanju železniške tarife itd. stalno nazaduje, so bili vlastodršci mnenja da so temu krive za Trst značilne razglednice, ki predočujejo posledice tržaške burje. Zato so izdale oblasti nalog, da se morajo vse te razglednice vzeti iz prodaje in zapleniti. Kljub tej odredbi pa tujski promet v Trstu še vedno nazaduje. Tržačani ne vedo sedaj, ali bodo oblasti zaplenile tudi pravo burjo ali pa da prihajajo do spoznanja, da so temu nazadovanju vzrok šikane obmejnih oblasti, ki preiščajo tujca na meji od nog do glave. — (Rob).

OLAKŠICE NA TALIJANSKIM UNIVERZITETIMA ZA STUDENTE IZ KRKA

NAŠA ORGANIZOVAN A AKTIVNOST

BROJ EMIGRANTSKEH ORGANIZACIJE RASTE O DRUŠTVIMA KOJA VEĆ POSTOJE I O ONIMA KOJA SE OSNIVAJU

Zivlje kretanje u našoj emigraciji — Prilike u pojedinim emigrantskim centrima — Uloga Saveza — Gdje smo i koliko nas imade — Razgovor sa g. Ivanom Starim

Ivan Star

Broj naših emigrantskih društava danas je već impozantan. Osnutkom Saveza jugoslavenskih emigrantskih organizacija iz Julijskih Krajina u Zagrebu prije dvije godine, gdje su bili prisutni delegati 18 emigrantskih društava, počeo je rasti i njihov broj. Nekoško mjeseciiza toga, u svibnju 1932., bila su u Savezu učlanjena 22 društva, a na lanjskom kongresu, u Beogradu u mjesecu rujnu, bilo je preko svojih delegata zaustupano 27 emigrantskih organizacija. Mjeseca svibnja ove godine upisana su u Savezu 33 društva, dok se računa da će do slijedećeg kongresa koji će se održati u Ljubljani za mjesec dana (10. tujna) biti u Savezu učlanjene još tri nove organizacije. Njihov bi broj tada iznosio ukupno 35.

Po tako velikom broju organizacija, od kojih je polovica nastala u posljedne dvije godine, mora se zaključiti da je u naše emigrantske redove ušao svaki jači duh i svijest o potrebi i koristi svrstavanja u redove, organiziranja. Naš pokret time dobiva jači znamenje, postaje ekspanzivniji, raste u širinu, postaje organizacije koje u svojim redovima okupljaju sve veći broj naših ljudi postaju važne stанице u našem organizmu, koje svojom emigrantskom organizaciju, koju je već predočuju, opravdavaju svoju funkciju i organizirane u Savezu manifestuju želje i htjenje naše cijelokupne emigracije.

EMIGRANTI I EMIGRANTSKA DRUŠTVA

Cinjenica da postoje tolike emigrantske organizacije predstavlja važan momenat za našu emigraciju. Njihova mreža danas je rasširena u svim dijelovima Jugoslavije od Maribora do Skoplja, od Subotice do Boke Kotorske te se po nekim znacima imala osnovom još nekoliko naših organizacija definitivno zaokružiti. Ne mislimo istaći koristi ovog porasta naših emigrantskih organizacija. Letično je dovoljno istaći da naše emigrantske organizacije znače korist u prvom redu za emigrante same, zatim za emigrantsku ideju, odnosno stvar Julijskih Krajina u socijalnom, kulturnom i političkom pogledu.

O pojedinim organizacijama bilo je u listu govora u raznim prilikama. Jedan sumarni pregled svih društava nije moguc. U ovom članku bit će dotaknute mnoge organizacije, bit će riječ o našim emigrantskim kolonijama gdje još ne postoje naše organizacije, a gdje je nedavno povedena za to akcija, sve u vidu da informiramo o nekim značajnim i korisnim pojavama u životu našeg cijelokupnog emigrantskog pokreta, pojavama za koje držimo da ne bi bilo niti pametno a niti korisno kada ih ne bi registrirali.

STARI GOVORI...

Obratili smo se za te informacije na gosp. Ivana Staroga, predsjednika zagrebačke »Istre«.

Gosp. Stari vrlo rado putuje. Oblišao je mnoge, gotovo sve važnije emigrantske centre živo nastojeći da se upozna sa prilikama već postojećih društava. Tamo gdje ih nema a gdje bi ih trebalo osnovati, zalaže se da do osnutka organizacije dodje čim prije.

Zanimale su nas mnoge stvari nječi, put, htjeli smo čuti što je upoznao na tim svojim putovanjima, kakve su prilike u društima koja je posjetio i kakve su perspektive tamo gdje se nova kane osnovati.

Gosp. Stari poznat je odavnina kao čovjek praktičar, čovjek pokreta, koji

ne miruje, koji odmah čim upozna stanovite prilike, znade da se brzo snade i orijentira. Njegovi su zaključci nakon toga otvoreni, odredjeni i redovno — optimistični. Najoptimističniji i onda kada drugi vide savsim protivno, gube strpljenje i — uzmišlju. Gosp. Stari gleda stvar jednostavno, kakve jesu, i zato je redovno više od drugih bliži realnosti i točnjem zaključivanju.

Dao nam je odgovore na nekoliko naših pitanja koja smo mu postavili. I u tim odgovorima, koji su rezultat mirnog prosudjivanja prilika i ljudi. Stari je bio onakav kako se moglo i očekivati. Bez uvjerenosti ali i bez pretencija da pretjeruje ili kritizira, da omalovažava rad ili da koga kudi. Dao je samo svoje impresije; to bolje što su točnije a informacije pouzdani i ispravni. Poslužit će bolje onima koje zanima život naših organizacija i koji se veseli svakom njihovom koraku prema naprijed.

SPLIT JOS NEMA ORGANIZACIJE

Gosp. Stari je taj nedavni put poduzeo na svoju ličnu inicijativu, ali kako kaže... ohrabren i t. zv. položajem svojim kao funkcioni svih naših emigrantskih organizacija u Zagrebu i Savezu u Beogradu. Intencija mu je bila da u svrhu proširenja društvene djelatnosti stupi u pismeni i usmeni doticaj sa našim ljudima u Splitu, Sušaku, Tivtu, Karlovcu itd. da posjeti sva ta mesta u kojima je naša emigracija brojno zastupana. Držao je da će biti njegov trud najuspješniji ako najprije posjeti one krajeve gdje još nema naših organizacija ali gdje bi one morale postojati radi kolonija samih i u interesu naše emigracije.

— Pa što ste opazili, i kuda ste najprije krenuli?

— U Split. Tamo sam krenuo smješta, čim sam stvorio plan. Vidite, u Splitu imade veliki broj naših intelektualaca i inteligencije uopće, kvalificiranih i nekvalificiranih radnika. Sredina je vrlo zgodna. Split je grad budućnosti, tumači nam Stari na široko, i njegova primorska sredina odgovara i nama — Primorima.

Split nije imao organizacije.

Bio sam tamo i našao nepripravno i mnogo zapreka, koje su u prvi mah izgledale nesavladivima...

— Koje su to?

— Da mnogo ne pričam, nastavio je Stari, evo glavnih... rekli su mi: tu u Splitu imamo već dosta društava: Sokol, Jugoslavensku maticu, Jadransku stražu, Narodnu obranu, društvo »Kras« i slično drugih, a onda su dodavali još i ovo, što najbolje karakterizira naše ljudi, govorili su mi nemamo spremnih intelektualaca, nemamo idealista, koji bi nešto žrtvovali...

Stari je ovim argumentima odmah podsjeckao glavu. Protiv prvog splitskog argumenta Stari je suprotstavio ovaj razlog: smjer i polje rada svih tih organizacija općenito je, širi i... nije mu glavni i specifična svrha ono što predstavlja glavni cilj i interes naše emigracije, našeg čovjeka i naše zemlje. Specijalno našim pitanjem moramo se baviti u prvom redu mi emigrant koji ne smijemo dopustiti da se drugi više od nas interesiraju za stvar koja je za nas u prvom redu pitanje nas samih. Mi moramo biti prijatelji čemu smo u našem i vanjskom dovršenosti što i kako se dosada radilo i kako se sada postupa sa našim elementom u Julijskoj Krajini...

Drugi opet glavni »razlog« koji je sadržan u poznatoj riječi »nemamo ljudi« valja i drugdje otkloniti kao što je to učinjeno u Splitu. Ako se svagđe kao što je to Stari učinio u Splitu, pitamo: Tko radi u ovom društvu, tko u onom društvu, trećem i četvrtom, četvrti čemu isti odgovor: naši ljudi u svim ovim organizacijama igraju važnu ulogu. Narančno nitko ne ustaje protiv toga, pogotovo ako naši ljudi svojim sudjelovanjem razvijaju koristan propagandni rad za Julijsku Krajinu. Ali baš to brojno sudjelovanje i pobila tvrdnju da... nemamo ljudi!

— Rezultat akcije u Splitu?

— Nakon dugog raspravljanja (za stolom uz čašu, smije se Stari) odlučeno je da se i u Splitu ustanovi organizacija. Hoće li to biti samostalno društvo, ili podružnica »Istre« i nije tako važno; to je prepusteno da se uredi sporazumno kasnije.

— Bilo je to prije dva i više mjeseca, — upadam!

— To zaista ponešto zabrinjuje i mi. Jer u Splitu imade zbilja mnogo naših ljudi, što je već spomenuto, nema besposlenih (kao na pr. u Zagrebu i Ljubljani) u potrebu organizacije nitko ne sumnja, pa opet, ne čujemo ništa. Rado priznajem da su ovo dva mjeseca topline, u kojima ljudi žele da se okupaju, osobito ako su sretni da se

nalaze na plavom Jadranu i u mjestu gdje se pjeva »Ca je Londra...«, no tvrdi sam uvjeren da ćemo u kratko dobiti toliko očekivanu vijest da se i u Splitu ustanovilo naše emigrantsko društvo.

STO ČEKA SUŠAK?

Iz Splita odvoe me Stari na Sušak. Sušak je takodjer na moru. Primorski grad. U njemu je takodjer veliki broj naših ljudi. Stari je od njih čuo iste ili još »jače« argumente. Ne samo »nemamo ljudi« ili »već imamo mnogo drugih organizacija«, nego se susreo i sa razlozima posebnih sitnih interesa koji dolaze kao posljedica uvjerenja »pa mi smo tu na granici. Društvo može prema tome biti i — škodljivo.

— Ali sam i sa Sušaka, kamo sam bio stigao neposredno iza Splita, otpotovao sa garancijama, da će i na Sušaku naša stvar ići na bolje, i da ćemo i tu imati jednu našu organizaciju. A ako se Sušaka uskoro ne javi, opet ćemo tamo da vidim što je. Moramo ispraviti loš dojam da Sušak nema emigrantskog društva i ako imade u njemu sila našeg svijeta a medju njima i dobro namještenih.

PRIMJER TIVTA — »PULE U MINIATURI«

Slijedeća etapa bio je Tivat. Tamo je Stari bio prije nešto više od mjesec dana. I uspjeh je tu. Prijе mjesec dana održan je tamo sastanak, gdje se konstituirao akcioni odbor za osnutek društva koje bi u svoje redove okupilo sve emigrante iz Tivata i Boke Kotorske. Sada već, upravo ovih dana, imalo se osnovani samo društvo. Ne kaže Stari da bi to bio njegov uspjeh. Naprotiv uspjeh naših ljudi i pojedinaca tamo. Dok nam je govorio o Tivtu, Stari je govorio sa nekim posebnim ushtom o našim ljudima s kojima je tamo došao u doticaj.

— Za onoga, koji inače ne zna što je Tivat, spomenuti ću da je to

Pula u miniaturi,

jer se tamo nalazi jedini pomorski arsenal za cijelu državu. Zato tu imade mnogo našeg radništva, majstora, poslodjova, inžinira. Besposlenih, priča nam Stari dalje, ovdje nema. Svi su zaposleni u arsenalu, ili žive skromno od svoje male penzije. Neki su naši ljudi sazidali i kućice, osobito sada kada je veći broj radnika dobio zaostale penzije za više godina unatrag u iznosu od 30.000 do 100.000 dinara.

Sloga vlada u istarskim redovima u Tivtu, sklad i razumijevanje medju radništvom i pretpostavljenima. Stari nam je o tom dosta pričao.

— U takvoj sredini mora da cvate svakorino društvo i

u kratko vrijeme imat ćemo u tivatskoj organizaciji jednu od najboljih naših emigrantskih jedinica.

KARLOVAC ĆE SLIJEDITI...

U Karlovcu je bilo takodjer do sada više pokušaja da se osnuje naša emigrantska organizacija. Pokušaji su međutim ostali samo pokušaji, ma da je u Karlovcu naša kolonija već u znatom broju.

— Putovao sam, priča nam Stari, u Karlovac da uredim slučaj jednog našeg radnika, ispravnog mladog emigranta, koji je imao u početku neke neprilike radi neuvjedljivosti jednog službenog organa, ma da je već bio zaposlen kao vrstan radnik u svojoj struci. To je sve bilo uredjeno i vjerujem da su time slični slučajevi u Karlovcu eliminirani. I tu je moguća i potrebna organizacija.

— Sto se organizacije tiče, nastavio je Stari, imao sam s time u vezi prilike da se približim nekolikim našim emigrantima. Sada je sve spremljeno da se osnuje u Karlovcu naše društvo.

ORGANIZACIJE U ZAGREBU, BEOGRADU, LJUBLJANI I NOVOM SADU

Opširnije smo zabilježili ove informacije. U njima ima dosta realnih i točnih detalja, koji karakteriziraju naše prilike. Ima ipak jedna jasna crta koja govorи da se u našim redovima zaštititi jače gibanje, koje daje naslućivati svakako pozitivne rezultate u organizatornom pogledu. Kontakt pismeni i usmeni, upoznavanje prilika i ljudi na licu mesta, svakako će posporučiti dobro volju i nakanu koja bezuvjetno postoji u našim redovima. Inicijativa za Sušak, Split, Tivat i Karlovac je tu, učinjeni su prvi koraci, Tivat je išao još i dalje, vjerujemo da naši ljudi u ostalim mjestima ne će daleko zaostati.

Naš interesi je išao i dalje, jer je Stari posjetio i druga mjesta: Ljubljunu, Maribor, Novi Sad, Beograd, a ona koja nije, ima nakanu da ih u najskorije vrijeme posjeti. Bio je u Osijeku. Tamo je društvo »Istra-Trst-Goricac», koje je u dobrim rukama i koje radi u tijesnoj vezi sa tamošnjom Jugoslavenskom Maticom. Ponovno će u

Maribor, zatim kani u Banjaluku, pa dalje u Niš i Skoplje.

O društvenim prilikama u Zagrebu nismo mnogo govorili. Radilo se dovoljno, ali je sklad bio znatno poremećen, osobito u zadnjih par godina. Uz to znatna je bila i apstinenca. Kako je danas formulirao nam je Stari u ovo nekoliko riječi: »Ako svi znaci ne varaju, i ako ne nastupe kakva neugodna iznenadjenja, najveća i jedna od najstarijih emigrantskih organizacija, društvo »Istra« je na putu potpunog ozdravljenja.«

— U Beogradu, zapitao sam, da onda predjemo u Ljubljani.

— Tamo su, u Beogradu, na posljednjoj skupštini nastupili »mladi« sa potpunom vehementnošću. Možda je bila potrebna malena promjena u beogradskom društvu. Sadašnju upravu mlađih još čeka da i na vodstvu pokažu svoju doraslost i spremnost u ovoj organizaciji. Inače im se kod budućih glavnih skupština može dogoditi da ponovno skoče u oponiciju.

Na prilike u Ljubljani, koje su se ponekad razvijale i u nepoželjnom pravcu (barem je tako izvana izgledalo), Stari ne gleda pesimistički. Tamo je po njegovom sudu, uslijed prevelikog broja emigranata, moralo doći do razmisljalaženja. Pored najstarije »Soće« došlo je i do drugih organizacija, mimo već postojećeg studentskog »Kluba primorskog akademika«. Na jednoj je strani konzervativnost, na drugoj prevelika ekspanzivnost. Borba koja se razvila nosila je u sebi sve dobre i loše posljedice. I tu su lične ambicije i protivstavne igrale priličnu ulogu.

— Ali uza sve to ovi sporovi (u Zagrebu, Ljubljani, Beogradu i drugdje) nisu neki naš posebni specijalitet — na glasava Stari — već

odjek općenite napetosti u svijetu.

Obzirom na samu Ljubljani, iz razgovora koja sam imao, mogu reći,

da su sporovi u Ljubljani sada znatno ublaženi.

Usprkos sviju protivštini, imademo danas u Ljubljani cijeli niz vrlo dobrih emigrantskih organizacija. Ja sam lično uvjeren da one absolutno nisu u medjusobnoj konkurenčiji na štetu zajedničke stvari.

— Bili ste na nedavnoj izvanrednoj skupštini u Novom Sadu!

— Jest, bio sam. I odmah vam kažem da je

novosadska organizacija i danas najuzornije naše društvo.

Stari je opet sada opširan. I ako ne bježi od toga da se opširno upušta u razmatranje prilika tamo gdje one nisu najpovoljnije, ipak najradije i najduže bi volio pričati o tome kako je novosadski tajnik »Istra« najmarljiviji tajnik u našoj emigraciji, kako niti drugi tamo za njim ne zaostaju, kako nemaju u Novom Sadu veće besposlice, kako su se tamo bacili i na sportsku stranu propagande (Sportski klub »Istra«), dok nismo došli i na pitanje — nedavne izvanredne skupštine.

— Da, niti ovo vrijedno društvo nije smjelo proći bez tzv. krize. Došlo je do ostavke predsjednika, potpredsjednika odnosno i do ostavke cijele uprave.

unutarnjih prilika naišao sam na složnost da se naše organizacije ne mijesaju u pitanja unutarnjeg političkog života Jugoslavije.

— Na koncu još jedno pitanje: koliko nas imade u Jugoslaviji?

Nisam očekivao određeni odgovor, jer od nas nažalost nitko ne zna koliko nas imade u emigraciji u Jugoslaviji. Ne točno, nego niti približno se to još ne da ustanoviti. Diferencije o broju koliko nas imade, goleme su.

— Imade slučajeva, odgovara mi Stari, gdje neki »poznavaočci« tvrde da nas ima 30.000, drugi isto takvi »poznavaočci« misle da nas imade i do 100.000. Međutim i tu je Savet dobro učinio što je pokrenuo kartoteku za sakupljanje podataka o pojedinim emigrantima. Kad taj posao bude gotov (ovisi o organizacijama kada će s njim biti gotove), imat ćemo ako i ne sasvim točnu, a ono bemo približnu sliku i o broju naše emigracije u Jugoslaviji. Barem one organizirane. Ljubljana i Zagreb nose prvenstvo u broju emigranta. Ljubljana je ipak, držim, na prvom mjestu, osobito po broju organiziranih članova.

*
Time je naš razgovor bio završen. Oprostio sam se sa Starim (ovo nije bio prezime u stvari) je sasvim oprečno i njegovim godinama, a pogotovo njegovoj naravi i zahvalio mu se na danim podacima. Držimo da time što ih objavljujemo odgovaramo informativnim zadaćama lista i intencijama korisnim u životu naše organizirane emigracije.

Ante Rojnić.

SMRT ISTARSKOG UČITELJA LOVRE TONČIĆA.

Nestao je jedan iz garde naših starijih učitelja. Od staze, koji je u predratno doba Istru izvršio časno svoju ulogu jer je mogao i u htio dati u zajednicu narodnih težnja sav idealizam svoje mladosti, energiju i požrtvovnu ustrajnost svoje punе muževnosti. Bili su to onda lijepi dani.

Kasnije je ta naša, danas već starija generacija učitelja, kojoj je i pokojnik pripao, morala u većini ponijeti teret sudobosnih mijena koje su se tako tragično odrazile u prilikama koje danas proživljuje istarski čovjek.

Oni koji su Tončićev učiteljski rad u Istri poznavali, znaju da je to bio ustajan, žilav i istaknut rad. Dolaskom Talijana, taj je rad pokojnikov i njegovo držanje moralno dobiti i vidljivo obilježe — Tončić je bio na neko vrijeme deportiran u unutrašnjost Italije, kao mnogi naši istaknutiji ljudi.

Iza toga nije mu preostalo drugo, nego da se iseli u Jugoslaviju. Živio je dugo godina u Karlovcu, a tek nedavno došao je sa obitelji u Zagreb. Poslije nekoliko dana je umro; u ponedeljak, 31. VII. u 68. godini. Pokopan je na Mirogoju, u srijedu u 5 sati poslije podne bio mu je sprovod. Uz ražalošćenu obitelj otpratili su ga do groba nekolicina učitelja, njegovih istarskih kolega, zatim članovi Sokola III (gdje je pokojnik bio članom), krug ostalih zagrebačkih Istrana i znanaca obitelji Tončić.

Neka je pok. istarskom učitelju Lovri Tončiću slava Obitelji naše saučeće.

† JOSIP PODVRŠIĆ.

Na Polzeli u Savinski dolini je umrl dne 19. VII. g. Josip Podvršić, posestnik iz Vipolž pri Gorici.

Klub težki in dolgi bolezni je še vedno upal, da bo še enkrat videl svojo rodno grundo, ali usuda mu tega ni naklonila.

Naj mu bo lahka Savinjska zemlja!

NAŠ SARADNIK G. DRAGOVAN ŠEPIĆ koji sada boravi u Parizu morao se nedavno podvrči u jednoj pariškoj bolnici teškoj operaciji. Operacija je sretno uspjela i g. Šepić nalazi se na putu potpunog ozdravljenja. Želimo mu da to bude što skorije te se nadamo da će nam se već za najkraće vrijeme javiti u našem listu.

PRIREDITEV DRUŠTVA »EDINOST« V ŠKOFJI LOKI.

Prosvetno in podporno društvo »Edinost« v Škofji Loki bo priredilo v nedeljo 13. avgusta 1933 ob 5 h popodne veliko vrtno veselico na dvorišču gostilne »pri Otetu«. Sodelovalo bo bratsko društvo »Tabore« iz Ljubljane s pevskimi, recitacijskimi in mandolinističnimi točkami. Domače društvo bo pa nastopilo z dramaško-dejansko.

ANGELO JELČIĆ
pleskar, ličar in soboslikar
za stavbe in pohištvo se rojakom
toplo priporoča

LJUBLJANA VII
ZG. ŠIŠKA — CELOVŠKA C. 65

EMIGRACIJA IZ JULIJSKE KRAJINE NADŠKOFU JEGLIČU

Zveza jugoslovenskih emigrantov iz Julijske Krajine je poslalo prevzvishenemu knežošku dr. Antonu Bonaventuri Jegliču za njegov jubilej sledećo brzovak:

»Ob priliki bisernega jubileja izvolite Prevzvisheni sprejeti udanostne čestitke v

imenu onega dela našega naroda Julijske Krajine, kateremu ste bili skrbni oče in dober pastir. Naš zasluženi narod Vam je in ostane globoko hvaležen za neomajno zvestobo in neupogljiv nastop proti tujemu našilju. Dr. J. M. Čok, predsednik.

PROPAGANDNA EKSURZIJA PRIMORSKIH AKADEMIKOV IZ LJUBLJANE

Klub primorskih akademikov iz Ljubljane se z vso intenzivnostjo že deli časa pripravlja na veliko propagandno ekskurzijo po južnih krajih naše države. V nedeljo 6. t. m. že odpotuje skupina 25 akademikov proti Zagrebu in dalje proti južni Srbiji.

Ze lansko leto, ko je klub priredil počelo potovanje po Koroški, je padla misel o večji propagandni ekskurziji po naši državi. Misel ni zamrla in tako stoji sedaj klub pred izvršitvijo, za razmere, velikega načrta. Pot bo vodila preko Bos. Broda, Osijeka, Novega Sada, Beograda in dalje do Skoplja ter nazaj. Prvotna namera, da bi obiskali tudi Crno Goro, Bosnu in Hercegovinu, radi prevelikih finančnih zaprek ni uspela. Vendar pa je že organizacija te, sicer okrnjene ekskurzije, dovoljno jasna za vse delo, ki ga je moral klub do sedaj izvršiti.

Namen ekskurzije je propaganden. Vse delo je v to usmjereno in članstvo se tudi na to najresnejše pripravlja. Poleg pevcev gre namreč še par drugih članov, ki so najnovejne potrebnji pri delu in pri vodstvu. Klub je organiziral za ekskurzijo pevski zbor, ki bo nastopal tudi v beograjskem radiju in bo predvajal predvsem naše, koroške in istarske narodne pesmi. V 12 mestih, kjer se bo ekskurzija ustavila, se pripravlja nastop združen s petjem, propagandnim govorom, oziroma predavanjem, ter recitacijami. Posebna brošura, tiskana v cirilici, bo obravnavala na kratko naš problem in se bo delila posetnikom v posameznih krajih, kjer se bo ekskurzija ustavila. Vse lokalno in večje časopisje je že poročalo o tej ekskurziji, ki je povsod vzbudila veliko zanimanje.

Naša propaganda se je v zadnjem času zelo razmehnila in dela se povsod z naj-

večjo žilavostjo, predvsem potom tiska in potom emigrantskih društva. Vendar pa je propaganda usmerjena predvsem na severne dele naše države dočim je jug, kjer je sicer naš problem dobro znan in kjer je vsaka krvica storjena v Primorju najbolj odjeknila, za nas v podrobnosti skoraj neznan, pa tudi propaganda ni bila v te kraje podrobnejše usmerjena in ispeljana. Zato je načrt kluba v polni meri upravičljiv in vsega priznanja vreden. V marsičem se podaja članstvo na povsem nova tla in nove razmere. Zato bo tudi ravno od podavanja vsega, odvisen uspeh propagande in vsega dela. O poteku in uspehih bomo v »Istri« poročali.

ž. i.

PRAVO DARILO!

Zlato polnino pero

od Din 50.— dalje,

dijaška peresa

od Din 35.— dalje.

Popravlja peresa

vseh znamk:

A. PRELOG

LJUBLJANA — MARIJIN TRG
(vogal Wolfova)

CARNERA

To je nekakav boksač. Do pred malo vremena — francuski državljanin. Nekakav ljudesina, kome je sav možak prešao u mješice. U svoj bokserskoj karijeri Carnera je doduše primio po gdje koku šaku, ali je gdje koku i uvratio.

Kad je dobiva batine Talijani su se veselili, kad ih je davao, Talijani su bili zavoljni, jer je Carnera bio francuski državljanin.

Onda je nekoga dana Carnera ostavio francusko a prihvatio talijansko državljanstvo. Imao je čovjek dugova, trebao grdnih para, a Francuzi, poznate tvrdice, nisu htjele, da mu ih daju. Dao mu ih je Mussolini, ali uz jedan veliki uvjet.

Koji uvjet?

Evo ga: Mussolini je pozvao k sebi Carneru i kazao mu:

— Slušaj, Carnero! Fašistička Italija dat će tebi novaca koliko ti drago, ali ti moraš za uzvrat svakome, kome zatuceš »knock out« da kažeš: — Ovo ti je dala fašistička Italija!

I talijanske novine zapjevale u jedan glas slavu i slavu Carneri i zagrozile se čovječanstvu, da će Italija cijelom svijetu zauči jedan veliki »knock out«, ako joj se bude tai svijet ma u čemu protivio.

I sve talijanske Balille po školama furlanskim, napolitanskim i sicilijanskim, pjevale su iz svega grla:

Serbi Dio l'Italiano regno,

Guardi il nostro Dittatore.

Nella fe gli dia sostegno,

Il Carnera — Pugilator...

E, ali Triestini, oni prokleti Triestini znali su međutim, da je Carnera po ocu doduše Furlan, ali da mu je mati po krvi Slovenka. Te oni udri svi u jedan glas:

Pare Furlan,

Mare Cagnizza,

Viva Carnera,

Vero Talian!

Oče naši Triestini, oče!

Barba Šime.

MUSSOLINIJEVA PROŠLOST.

Nedavno umrla je u Parizu proslavljena pjesnikinja Anna comtesse de Nacelles. Po ocu zvala se kneginja de Besaraha de Brancovan. Kako su njezini roditelji bili uvelike cijenjeni, ona je i kao djevojka dolazila u doticaj s najvidljivijim ličnostima svoga doba. Njezini su roditelji često provodili ljeti na obalažu ženevskog jezera. Jednog dana pjesnikinja ču, da se je neki mladi mesar bacio u neki bližnji potok, s namjerom da se skonča.

Taj mladi mesar bio je: Benito Mussolini, današnji talijanski diktator.

Historija ne veli, koliko je onaj potok bio — dubok...

SUKOBI U ISTARSKOM FAŠIZMU.

Dr. Giovanni Apollonio isključen.

Pula, jula 1933. — Već je »Istra« pisala o sukobima, koji izbijaju u istarskom fašizmu. Ti sukobi se nikako ne stišavaju, usprkos stroglim mjerama, koje se poduzimaju protiv onih, koji su nepočudni. Ovih dana bio je isključen iz fašističke stranke dr. Giovanni Apollonio, koji je igrao vidnu ulogu u fašističkoj istarskoj organizaciji i bio u pokrajinskom direktoratu. Njega je izbacio iz stranke federalni sekretar za Istru, Relli, služeći se četvrtom točkom 19 paragrafa statuta stranke. Kad bi se međutim htjelo izbaciti sve one, koji su danas u fašističkoj stranici, naročito u Istri, bune, malo bi ih ostalo...

UPOZORENJE ISTRANIMA U ZAGREBU.

Ovih dana otvorio je u Zagrebu, u Vlaškoj ul. 55, svoju manufakturu trgovinu mladi Istranin Josip Zaharija, rodom iz Žminja. On je dvije godine radio u jednom selu kraj Bjelovara, gdje je ostavio najljepšu uspomenu, a sada se vratio u Zagreb, gdje je izuzeo trgovinu. Informirani o savjesnom i solidnom radu našeg mladog Istranina, mi ga preporečamo zagrebačkim Istranima. S naše strane želimo simpatičnom g. Zahariji najbolji uspjeh u Zagrebu.

U FOND „ISTRE“

Ova rubrika nastavlja se i ove godine pod devizom:

»Da bi »Istra« izlazila svakog tjedna u normalnom formatu.«

Bilježimo ova nova imena plemenitih darovatelja:

Milan Rodić — sudski čin.

— Tijesno U prošlosti broju objavljeno din 30.—

Ukupno din 25.542,35

Ig. Brezníkár

Trgovina kave i čaja. — Vlastita elektroprizna i elektromlin za mjevenje.

ZAGREB, ILICA BROJ 65

Telefon 7657

Preplaata: Za cijelu godinu 50 dinara; za pol godinu 25 dinara; za Ameriku 2 dolara na godinu. — Oglasni se računaju po cijeni. — Vlasnik i izdavač: KONZORCI J. — »ISTRÀ« Masarykova ul. 28, II. Telef. br. 57-60. — Preplaata: Za cijelu godinu 50 dinara; za pol godinu 25 dinara; za Ameriku 2 dolara na godinu. — Oglasni se računaju po cijeni. — Vlasnik i izdavač: KONZORCI J. — »ISTRÀ« Masarykova ul. 28, II. Telef. br. 57-60. — Preplaata: Za cijelu godinu 50 dinara; za pol godinu 25 dinara; za Ameriku 2 dolara na godinu. — Oglasni se računaju po cijeni. — Vlasnik i izdavač: KONZORCI J. — »ISTRÀ« Masarykova ul. 28, II. Telef. br. 57-60.

ITALIJANSKA OBMEJNA ARHITEKTURA

V šesti številke »Modre ptice« govori Tomaž Štrukeli o sodobni arhitekturi v Italiji in omenja tudi dela v obmejnem pasu, kar utegne biti tudi za nas zanimivo. Piše namreč: Obmejni pas proti nam je zlasti pod vplivom miselnosti moderne nemške arhitekture kot je oni proti Franciji pod vplivom francoske, in to tem bolj bližje je državna meja. Tu nastajajo poleg vil, hotelov, kopališč, zlasti stvari, ki so v zvezi z bodočo ali preteklo vojno. Postavljajo namreč hangarje, oni v Mirnu pri Gorici je menda drugi po velikosti iz-

vojne — Redipuglia.

Agis.

— Istra, izlazi svakog tjedna u pet